

Труба В.І.

*к.ю.н., доцент, декан економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова*

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

Питання про місце сімейного права в системі права в рамках його системно-структурного аналізу — сімейне право як самостійна галузь права чи підгалузь права цивільного, сімейне право як право приватне чи право публічне на сьогодні не має однозначного

вирішення. Дискусії ведуться здавна. І.В. Жилінкова виділяє три етапи обговорення цього питання, які за її справедливою оцінкою, далеко не завжди послідовно пов'язані між собою: а) дискусії до-революційних цивілістів; б) спори теоретиків і практиків післяреволюційного періоду, продовжених у подальшому юристами радянського часу; в) дискусії останніх років, які виникли в цивілістиці пострадянських країн після розпаду СРСР, переходу до ринкових перетворень і здійснення нової кодифікації цивільного та сімейного законодавства [1, с. 128].

Зауважимо, що нам є близьким підхід до визначення сімейного права як самостійної галузі права, яка є суміжною з цивільним правом (серед теоретиків так вважають, зокрема, А.Б. Венгеров, В.М. Хропанюк, О. Л. Копиленко, серед фахівців з сімейного права — Ю.С. Червоний, А.М. Нечаєва, Л.М. Пчелінцева).

В основі поділу об'єктивного права на галузі лежить предмет правового регулювання — специфічні відносини, що складаються у певній сфері суспільного життя і потребують упорядкування, а метод правового регулювання виводиться абстрактно-теоретичним шляхом. В теорії права метод правового регулювання розглядається як спосіб, за допомогою якого здійснюється вплив на предмет правового регулювання. [2, с. 109; 3, С. 209; 4, С. 435] Предмет і метод правового регулювання характеризуються понятійно-правовою єдністю і загальним нормативно-правовим змістом. Метод правового регулювання як системоутворюючий фактор є похідним від предмета правового регулювання, тобто від сукупності тих суспільних відносин, які є об'єктом його впливу.

Кожній з галузей права притаманні свої методи. Одним — диспозитивний метод, втілений в нормі владний припис, який дає суб'єктам певну альтернативну можливість вибору варіантів поведінки (дозволи, заохочення, рекомендації), іншим — імперативний метод — юридичний припис, який містить суворе державно-владне веління (заборони, обов'язки, покарання).

Радянське сімейне законодавство характеризувалося імперативністю в правовому регулюванні сімейних правовідносин. З реформуванням сімейного законодавства з'явилося багато норм диспозитивного характеру, які дають широкі можливості для врегулювання сімейних правовідносин їх сторонами на свій розсуд. Так, на свій розсуд подружжя може вирішувати відносини власності, аліментні відносини, загальні положення про опіку та піклування віднесені до сфери дії цивільного законодавства, що прибічники концепції «сімейне право — підгалузь цивільного права» беруть за її основу,

вбачаючи в перших двох прикладах елементи зобов'язального права, в третьому — спосіб поповнення дієздатності фізичної особи. Ці твердження аргументовано піддавалися критиці з боку А.М. Нечаєвої, Ю.С. Червоного [5, с. 31-57; 6, С.13-43]. Однак в сімейному праві дія диспозитивних норм забезпечується низкою норм імперативного характеру, зокрема й у наведених прикладах.

Ми поєднуємо думку, висловлену Ю.С. Червоним, що метод правового регулювання сімейних відносин є імперативно-дозвільним. І на сьогодні більшість норм сімейного права — це владні приписи, заборони і зобов'язання. «Імперативний характер приписів, що використовуються, дозволяє сімейному праву однозначно визначати основи побудови сімейних відносин, виключаючи залежність цих основ від довільних рішень або угод учасників сімейних відносин» [6, с. 37].

Література:

1. Жилинкова И.В. Проблема определения места семейного права в общей системе права / Харьковская цивилистическая школа: в духе традиций : монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. — Харьков : Право, 2011. — С.127-153.
2. Сырых В.М. К методологии исследования государственных и правовых явлений // Проблемы теории социалистического государства и права. — М. : Изд-во ИГиП АН СССР, 1977. — С. 108-109.
3. Спиридонов Л.И. Теория государства и права. — М. : Проспект, 1996. — 304 с.
4. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства. — М. : Норма, Инфра-М, 1999. — 552 с.
5. Нечаева А.М. Семейное право: актуальные проблемы теории и практики. — М. : Юрайт-Издат, 2007. — 280 с.
6. Кивалов С.В., Червоний Ю.С., Волосатый Г.С., Калитенко О.М. Семейное право Украины: Учебник / под ред. Червоного Ю. С. — К. : Правова єдність, 2008. — 640 с.